

toritates, ostenderent soli potestati civili ius convenire constituendi impedimenta matrimonium dirimentia; et re ipsa a De Dominis ac Launoio, tum ab eorum sectatoribus eadem urgentur ad vindicandum in sensu exclusivo soli potestati politicae ius infirmandi coniugia (74). Saltem ex illis sequeretur esse in potestate principum nullum reddere sacramentum, quandocumque ipsis placuerit, per ius, quod exercere possent supra contractum civilem, quatenus est materia sacramenti (75). Nempe dum viam mediam sectari volunt, impelluntur quo ipsi nollent.

Nunc vero ut directe singulis faciamus satis propositis auctoritatibus: Concilium Milevitanum petendam censuit imperialem legem *ad executionem* illius, quod ipsum auctoritate propria, intima ac independente statuerat. Si enim dixit: *placuit*, evidens est ipsum constituere auctoritate propria, et originaria; nam qui utitur potestate aliena, non nisi ridicule usurpare posset illud *placuit*. Praeterea hunc suum canonem sancivit concilium poena constituta illis verbis: *Quod si contempserint, ad poenitentiam redigantur*. Atque haec contra Launoium (76); quod ad rem praesentem facit, concilium non petiit ab imperatore legem, qua dirimeretur coniugium eiusmodi, ideoque inferri inde nequit communis tum Ec-

(74) Has enim easdem auctoritates protulit M. A. De Dominis lib. V. *De republ. Ecclesiast.* cap. XI. n. 1. seqq. Item Launoius *De regia etc.* part. 1, art. 1. capp. 43. 44. etc. et alii, qui eos exscripserunt ad eandem doctrinam tuendam.

(75) Et sane Tournely, Collet, Carrière post Gerbais contendunt, posse principem indirecte ac per accidens nullum reddere sacramentum, quatenus, ut loquitur Carrière n. 552: « Impedit solum, ne materia existat; porro » prius est existere materiam, quam attingi sacramentum: non magis » dicendus est attingere sacramentum, quam qui vinum aut aquam cor- » rumperet, attingeret baptismum aut eucharistiam. » Quae est similitudo adducta a De Dominis in finem suum.

(76) Cuius ampullae hunc super canonem evanescent; siquidem integrum folium circa ipsum insumit, saepeque ad eum recurrit, velut ad Achillem suum.

clesiae tum principibus potestas statuendi impedimenta dirimentia.

Idem dic de concilio Lateranensi I. dummodo integra eius verba afferantur, quae haec sunt: « Coniunctionem consanguineorum fieri prohibemus: quoniam eas et divinae, et » seculi prohibent leges. Leges enim divinae hoc agentes, et » eos, qui ex eis prodeunt, non solum eiciunt, sed *maledictos* » appellant; leges vero seculi *infames* tales eos vocant et ab » *haereditate* repellunt. Nos itaque *Patres nostros sequentes* infamia eos notamus, et infames esse censemus. » Concilium igitur auctoritate sua, insistensque vestigiis *maiorum*, seu Ecclesiae, prohibuit rursus iam proscripta consanguineorum coniugia. Adiecit mentionem legum secularium ad maiorem eiusmodi connubiorum detestationem. Caeterum iuxta ipsum concilium leges istae seculi nihil continent de *irritatione* matrimonii, sed solum notam inurunt infamiae sic contrahentibus, eosque haereditate privant; quae poenae mere civiles sunt, et habent pro obiecto effectus civiles.

De mente SS. Ambrosii et Augustini satis diximus.

Eadem porro ratione, qua exposita sunt, quae afferebantur a conc. Lateranensi, exponi debent effata Rom. pontificum et conciliorum, si quae sunt: nimirum de lege externa quoad civiles effectus, seu de ambitu legum civilium, quae nunquam sese ad vinculum, seu substantiam coniugii extendere possunt, ut ostendimus.

Mirum est posse a catholicis viris provocari ad S. Thomam ad asserendam principibus potestatem, quam eis S. Doctor constanter et apertis verbis denegavit. Ac ne a longè eius testimonia petamus, satis sit illa ipsa exhibere verba, quae a Tournelyo ex lib. 4. Sent. d. 42. q. 2. ar. 2. in resp. ad 4. allata et a nobis quoque superius commemorata sunt: « Dicendum quod *prohibitio legis humanae non sufficeret* ad impedimentum matrimonii, *nisi interveniret Ecclesiae auctoritas*, » quae idem etiam prohibet » Notandum porro est, quod talem dederit responsionem ad id, quod sibi obiecerat ex adop-

tione, quae sola civili lege constituta est, ac propterea *legalis* nuncupatur, nec posset humana lex impedimentum inducere, quod quidem concedit iuxta id, quod in corpore articuli constituerat: « Et talis prohibitio est per Ecclesiam approbata; et « inde est, quod *legalis* cognatio matrimonium impediatur. » Alium in sensum dicta eius detorquere, non solum est vim verbis inferre, sed praeterea manifestissimus abusus eius auctoritatis; neque scientia id patitur.

Quapropter ad ea, quae tum ex commentariis ad lib. IV. Sent. tum ex lib. IV. Contr. gent. proferuntur de triplici fine naturali, civili ac spirituali, ad quos dirigitur matrimonium, facilis est responsio: quod scilicet iuxta S. Doctorem coniugium, prout dirigitur a natura, possit esse irritum, si contrarium eidem sit, ut in propinquis gradibus consanguinitatis; prout dirigitur a lege civili, possit irritum fieri quoad effectus civiles, quia contra leges initum, nempe in ordine civili, seu politico; prout dirigitur ad finem spirituales, possit irritum effici ab Ecclesia in ordine ad sacramentum, ita ut hoc sub respectu matrimonium euectum ultra conditionem contractus pure civilis subiiciatur auctoritati propriae et originariae Ecclesiae in iis omnibus, quae spectant ad valorem, legitimitatem, honestatemque coniugalis vinculi. Sed de S. Thoma in capite insequenti recurret sermo.

Intrinsecis hactenus atque extrinsecis argumentis spectatis, quae favere videbantur adversariorum sententiae, nonnulla adiiicimus nominatim, uti praemonuimus, in D. Carrière doctrinam, quae singularem animadversionem hoc loco meretur, alia dicturi eadem de re capite mox sequenti. Ex dictis satis constat supervacaneo labore adnsum esse, ut persuaderet, nullam in eo esse repugnantiam, quod duae potestates ex aequo in unam eandemque rem, in unum idemque obiectum ius exercent. Duae nimirum auctoritates supremae atque ab invicem independentes. Qua de re n. 562. ait: « Nullatenus repugnat idem » obiectum utrique auctoritati subiici. Illud asserunt adversarii, » sed non probant, nec unquam probabunt repugnare, ut idem

» obiectum directe influat in bonum utrique potestati subiectum (77). » Quinque deinde rationibus adductis ad hoc idem paradoxum persuadendum, quas hic non persequar; n. 565. pergit: « Si tamen invicem dissentiant princeps et » Ecclesia, non ideo impossibile erit rem componere. Etenim » duo impedimenta non possunt esse proprie contradictoria, » cum non sint, ut ita dicam, nisi duae negationes seu duae » incapacitates. Igitur in eo tantum poterit adesse dissensio, » quod vel princeps recusabit agnoscere impedimentum ab » Ecclesia constitutum, vel viceversa... Nempe inter duo ma- » trimonia una potestas illud iudicat validum, quod altera pro- » nunciat irritum. » Post haec pergit auctor, fateturque non posse principem destruere impedimentum ab Ecclesia decretum, deinde vero pariter statuit non posse Ecclesiam reiicere, seu saltem non reiicere de facto impedimentum a potestate civili constitutum, nisi sit iniustum.

Verum pace tanti auctoris, haec omnia ne speciem quidem veritatis habere videntur, sed absona sunt prorsus ac paralogistica (78). Nam 1. absonum est duas potestates supremae ac independentes posse eodem iure aliquod obiectum possidere. Repugnat enim bonus sensus huic affirmationi ex. gr. quod duo pleno iure eandem domum, idem vinetum, eundem agrum possideant, quamvis titulo diverso. 2. Absonum est asserere non posse duo impedimenta esse proprie contradictoria, ut supponitur, circa idem obiectum; eo quod sint duae negationes, seu duae incapacitates; nec enim agitur de *concursu* duarum

(77) Ad quod declarandum utitur exemplis petitis ex festis, bonis ecclesiasticis etc. quasi nempe principes ius haberent in *festis*, atque in *bona ecclesiastica*, eodem modo quo habet Ecclesia, et quasi non esset haec doctrina ab Ecclesia saepe damnata, praesertim vero in *Constit. AUCTOREM FIDEI* prop. IV. V. LXXIII. in qua ultima propositione, licet directe sermo sit de episcopis, multo magis de seculari potestate id dicendum; nullum scilicet ipsi ius esse circa festa sive abolenda, sive transferenda.

(78) Cf. Roskovany op. cit. §. 47. 48., ubi nonnulla notatu digna inveniuntur hac de re, quoad eos, qui nimium vellent potestati civili tribuere.

auctoritatum independentium in apponendis duobus impedimentis distinctis, sed agitur de duabus auctoritatibus quarum altera irritum facit, quod altera validum pronunciat. Sit exemplum in matrimonio filiorum familias absque parentum consensu: Ecclesia illud validum declarat sub anathematis interminatione; lex civilis irritum pronunciat ac nullius roboris; quomodo hoc in casu vitari poterit contradictio? Idem dic de caeteris. 3. Absolum est asserere haud posse Ecclesiam reiicere tanquam nullum illud impedimentum, quod apposuerit potestas civilis, nisi sit iniustum, quandoquidem praeter iniustitiam insitam in institutione alicuius impedimenti, plures potest Ecclesia causas habere, quare illud respuat, quemadmodum, ut vidimus. plura reiecit ex iis, quae humana seu civili lege constituta erant; nec ullam vim reipsa habuerunt post hanc reiectionem, etsi per se non iniusta essent, ex. gr. coniugium consobrinorum.

Post quae longam satis prolixamque adiecit idem auctor disceptationem circa fundamenta theologorum externorum et Gallorum ad iura principum abiicienda vel asserenda, ac fatetur, quod si res ex auctoritate foret dirimenda, vincerent theologi externi; secus vero si intima rationum momenta expendantur, quibus Galli innituntur; quasi scilicet auctoritas non firmis niteretur rationibus, praesertim cum hae desumtae sint magna ex parte a Rom. pontificibus, Benedicto XIV. (79). et Pio VI.

(79) Sane Benedictus XIV. tum in litteris ad card. Eboracensem die 9 Febr. 1749. tum in opere *De synodo*, praesertim lib. VIII. cap. 12. n. 6., lib. IX. cap. II. n. 5. et ibid. cap. 9. n. 3. et alibi hanc doctrinam inculcat. Nos contenti erimus verba eius adducere ex cit. ep. ad ep. duceum Eboracensem; quum enim §. 7. meminisset legis imperatoris Theodosii, subdit: « Verum duae hic occurrunt difficultates, prima, quod haec lex » *utpote a laico principe condita nullam habere vim in matrimoniis debet.* » Disserit autem de impedimentis matrimonii. Bullar. Ben. XIV. tom. III. p. 8. De Pio VI. non est, quod dubitemus, de quo palmare exstat documentum in Brevi dato ad episcopum Motulensem, quod inferius afferemus. Verum inutile est alia documenta proferre, cum D. Carrière ea minime ignoravit. Videri potest sensus et sententia Ecclesiae Rom. in *Thesaur*

quae sunt satis explicitae. Fidenter nimis pronunciat, felicius sese expedire Gallos ab auctoritatibus, quam externi a rationibus Gallorum; cuiusmodi vero sint graves adeo rationes, quibus fulciunt sententiam suam Galli, modo expendimus; attamen hac de causa ipse profitetur, se adhaerere tanquam probabiliori sententiae Gallorum.

Verum hic non stetit auctor noster, sed vocat sententiam Gallorum in praxi *tutior*, idque evincere conatur hoc argumento, quod profitetur se amplecti cum Baston (80). Est autem eiusmodi: « Tutior enim dici debet ea opinio, quae, posito » quod falsa esset, minus haberet periculi et incommodi. Atqui » talis est Gallorum opinio, quacumque ex parte spectetur, sive » quoad principes, sive quoad Ecclesiam, sive quoad sacerdotem, sive quoad contrahentes ipsos: quod sic breviter » ostendit (Baston), comparando sub quadruplici respectu » utriusque partis incommoda. 1. Quoad principes; posito quod » nostra sententia falsa sit, et in praxi teneatur, principibus » ius datur, ipsis quidem indebitum, sed quod posset Ecclesia, » ex omnium confesso, illis donare: si contra falsa sit adversariorum sententia et teneatur in praxi, principibus eripitur » ius nativum, ius essenziale, ius ipsis a Deo concessum ad » tuitionem societatis. 2. Quoad Ecclesiam: in nostra sententia, » si falsa sit, iure fruuntur principes solius Ecclesiae proprio, » ita tamen, ut exinde non tollatur aut impediatur exercitium » auctoritatis ecclesiasticae; in alia hypothesi, principibus totaliter » interdicitur iuris exercitium, ipsis et Ecclesiae communis. 3. Quoad societatem, nostram sequendo sententiam, » cives a matrimoniis abstinebunt, quae valida fuissent, sed » aliunde illicita et effectibus civilibus orbata: aliam vero » sequendo, cives matrimonia contraherent invalida, quae » valere reputabantur. 4. Demum quoad nubentes ipsos, in

resolutionum sacr. congr. concilii, tom. CI. in dubio de matrimonio proposito mense apr. 1841. pag. 128 seqq.

(80) Theol. Rhotomag. pag. 573. et *Concordance etc.* pag. 572 seq.

» priori hypothese, matrimonium iis negatur, qui vere iun-
 » gerentur, sed infeliciter, utpote qui civilia matrimonii bona
 » consequi non possent: in posteriori nubentibus permittitur
 » matrimonium invalidum, illicitum ac infelix. Iam vero sub
 » quadruplici hoc aspectu, facile perspicitur maiora esse peri-
 » cula et incommoda, quae sequuntur ex extraneorum sen-
 » tentia, si falsa sit et in praxi teneatur, quam quae ex sententia
 » Gallorum. Hucusque Baston. »

Ast quomodo potuit D. Carrière, vir ceteroquin doctus et di-
 ligens his nugis illudi? Quare non advertit haec omnia potuisse
 intorqueri in catholicos sectantes doctrinam S. Stephani ab iis,
 qui cum S. Cypriano contendebant rebaptizandos esse tinctos
 ab haereticis? Cur non advertit totam hanc argumentorum con-
 geriam falso laborare supposito seu potius inniti veritati sen-
 tentiae suae, quod principibus convenire possit ius in vinculum
 coniugale etiam *fidelium*? At vero quidquid congeratur pro hac
 sententia, illam nunquam theoretice probabilem efficient theo-
 logi Galli universi, qui pro ea pugnant. Siquidem habet haec
 sententia contra se satis aperte auctoritatem concilii oecumenici,
 scilicet Tridentini, uti ex hactenus dictis constat; habet contra
 se auctoritatem summorum pontificum, Benedicti XIV. prae-
 cipue ac Pii VI. Quod nec dissimulat ipse Carrière (81). Habet

(81) Loc. cit. n. 597. postquam undique se verterat ad extenuandum hoc ar-
 gumentum ex auctoritate petitum. Quum vero Pius VI. in Brevi ad episcopum
 Motulensem magis prae caeteris rem declaraverit gravissimis istis verbis, quibus
 illum episcopum alloquitur, quod « Tanquam regius delegatus ausus es sol-
 » vere sacramenti vinculum, et id gloriae duxisti tuae, ut in causis nullitatis
 » matrimonii tribueres laicis potestatibus auctoritatem *leges dicendi de nup-*
 » *tiis*, auctoritatem, inquam, quam seculi ipsae potestates sibi arrogarunt
 » nunquam: *hoc enim ius, quod late patet, in sola Ecclesia residet universum;* »
 ut aliquo modo ab hac auctoritate se expediat, n. 582. profert eiusdem ponti-
 ficis epist. ad card. archiep. Mechliniensem, datam 10. Decemb. (seu verius
 30. Dec.) 1784. italico idiomate exaratam, in qua, iuxta Carrière, Pius VI.
 profitetur se nolle controversiam praesentem dirimere; sic vero effert verba
 pontificis latino sermone: « Nos non damnamus absolute eos doctores catholi-
 » cos, qui asseruerunt principem posse adiungere impedimenta ad reddend-
 » dam inefficacem, et tollendam materiam aptam sacramento, quamvis alii

contra se praxim in universa Ecclesia receptam de convalidan-
 dis in articulo mortis eorum coniugiis, qui hactenus in concu-
 binatu versati erant, quique irretiti sunt impedimento dirimente
 civili. Quae convalidatio in Gallorum istorum hypothese locum
 habere non posset; adeoque infelices illi homines non possent
 propriae conscientiae prospiscere, ac legitimitate liberorum
 suorum, saltem in facie Ecclesiae frui; ut alia praeteream si-
 lentio, quae adiicere facile possem. Omitto etiam imprudentiam
 committendi inter se theologos Gallos atque extraneos, perinde
 ac si veritas patrimonium non esset commune Gallorum et ex-
 traheorum.

Caeterum post haec adeo firmiter constituta adversus hanc
 sententiam, ex abundantia adiicimus; constituto a nobis princi-
 pio, quod paulo infra, ut diximus, ex professo propugnabi-
 mus, scilicet principes nullo unquam potitos esse aut potiri
 posse iure in vinculum connubiale, etiam prout contractus est
 naturalis, plane inutilis ac otiosa evadit haec disceptatio, an

» magis merito illud negent. » Italice vero, prout Romae mihi exhibita sunt
 ex autographo, ita se habent: « Noi non condanniamo assolutamente quei dot-
 » tori cattolici ch'hanno asserito, che il sovrano possa aggiungere impedi-
 » menti per rendere inefficace, e toglier la materia atta al sacramento, quan-
 » tunque altri più giustamente lo neghino. » Ast perperam si animadvertatur
 1. Rom. pontificem nil hic, directe saltem dicere de controversia in se, sed
 solum nolle condemnare *personas*, seu doctores qui sententiam illam tenuerunt,
 quam tamen satis aperte ipse improbat; 2. spectasse quaestionem *theo-*
retice prout ab illis doctoribus agitabatur; contra vero in Brevi ad episc. Mo-
 tulensem summus pontifex reiicit ac damnat *doctrinam ipsam*, et quidem
 prout ab episcopo Motulensi in praxim deducebatur, seu *in concreto*. Ut omit-
 tam epistolam datam ad arch. Mechliniensem scriptam fuisse an. 1784. Breve
 autem ad episc. Motulensem publicatum an. 1787. postquam synodus Pisto-
 riensis, aliique factiosi homines illa sententia abusi fuerant; insuper epistola
 illa ad episcopum privatum missa fuerat; Breve autem publice promulgavit.

Cf. hac de re praeclaram dissertationem, quae, postquam haec exarasset,
 incidit in manus meas, Lovanii editam an. 1835. ab Ant. Heuser ad gradum
 doctoratus SS. canonum, ut moris est in celebri illa catholica universitate
 elucubrata est, pag. 17. seqq. quamque non semel laudabo, est autem: *De*
potestate statuendi impedimenta dirimentia pro fidelium matrim. soli eccle-
siae propria.

ulla in eo sit repugnantia, ut admittatur tum Ecclesiam, tum principatum circa impedimenta coniugia christianorum dirimentia aequali iure gaudere.

ARTICULUS III. — Principes christiani nullatenus relaxare fideles subditos possunt ab impedimentis christianum Matrimonium dirimentibus.

Iamdiu obsoleta videri poterat doctrina, quam regalistae ac Iansenianae factionis homines propugnaverant, de principum auctoritate relaxandi impedimenta, quae coniugium christianum dirimant. Sed ea in scenam his annis denuo prodivit Nepomucenus Nuytz, professor Taurinensis, ad eandem doctrinam ex suis cineribus exsuscitandam. Is enim, ut in pluribus aliis doctrinae capitibus praestiterat, sic et in isto, de quo agimus, non dubitavit ex apostata Spalatensi, Launio, Febronio, Eybel, Litta, Nestio, aliisque eiusmodi argumenta depromere, ut evinceret penes principes potestatem esse relaxandi impedimenta matrimonii. Hinc statuit: « Dirimentia impedimenta a sola civili potestate tollenda esse; » quum vero doctrina haec fuerit in Brevi Pii IX. proscripta (82), quin auctor huic damnationi humiliter, ut decet virum catholicum, se subiecerit, potius audacter doctrinam suam protueri et confirmare edito libello adnissus est (83).

Ut ea qua par est diligentia quaestionem hanc pertractemus, et confusionem declinemus, iuverit nonnulla praemittere, quae conferant ad eius dilucidationem.

(82) In cit. op. *In ius ecclesiast. universum Tractationes*. Taurini 1848. part. V. sec. IV. tit. XVI. art. 1. pag. 290. Coll. cum Brevi pariter cit. *Damnatio et prohibitio etc.*

Atque hic obiter adnoto, professorem Nuytz veritum non esse affirmare, quod Romae examinatum non fuerit opus a se vulgatum, sed fides habita *extractis seu excerptis* illuc missis. Ast in manibus meis est exemplar ipsum cum signis et postillis, ex quo propositiones damnatae excertae fuerunt.

(83) Sic enim scribit opuse. cit. *Il professor Nuytz ai suoi concittadini*. Torino 1851. cap. V. p. 161. « Proposizione condannata. Spetta al governo civile, » come di stabilire impedimenti dirimenti, così di toglierli con dispensa. Accetto e sostengo questa proposizione. »

Itaque 1. uti certum assumimus, quod antea a nobis constitutum ac probatum est, solam Ecclesiam potuisse ac posse impedimenta, quae nullum ac irritum coniugium christianum quoad vinculum reddant, statuere, ac reipsa eiusmodi impedimenta solam Ecclesiam constituisse. Hoc enim, ut videbimus, est fundamentum, ex quo pendet quaestionis solutio.

2. Admittimus, posse civiles principes impedimenta civilia constituere, quae nullum reddant coniugium in foro civili tantummodo seu externo, et quoad civiles effectus. Nulla hac in re disceptatio esse potest; atque non semel a nobis declaratum est.

3. Fieri potest, nec raro contingit, ut coniugia utroque impedimento, ecclesiastico nempe et civili afficiantur. Hac in hypothesisi, si detur relaxatio ab Ecclesia, ratum legitimumque erit matrimonium, quod ea venia contrahitur; ast nisi obtineatur etiam dispensatio ab auctoritate civili, illegitimum ac nullum in foro civili habebitur, et qui ita connubium inirent, civilibus effectibus privarentur. Neque in hoc ulla movetur difficultas. Haec animadversio nobis inserviet ad documenta quaedam intelligenda, quae ab adversariis opponi consueverunt.

Quibus praemissis, inversis plane adversariorum principiis, facile nobis accidet evincere, istiusmodi relaxationum potestatem, quibus dirimens quoad vinculum impedimentum solvatur, ad civiles principes nullatenus pertinere. Adversarii enim pugnant ex facultate constituendi impedimenta; pugnant legibus; pugnant denique exemplis. Nos vero eadem in adversarios invertemus atque intorquebimus.

Et quidem quoad primum caput, sic sibi viam aperiunt, ut id evincant, quod intendunt: Si principum regumque, non autem Ecclesiae ac pontificum proprium est dirimentes matrimonium leges constituere; si eas, quibus nunc utimur, dirimentes matrimonium leges revera tulerunt principes atque imperatores; plane consequitur, ius easdem leges solvendi, ac data venia, relaxandi, non ad Ecclesiam pontificesque, sed ad principes regesque unice pertinere. Cuius enim est legem condere